

So dansa me daa i Ring! – 'Ormen Lange' i Norge

Av Edit Bugge

Oula Tryggasons Qvaje, best kjent i Norge som *Ormen Lange*, er den eldste færøyskspråklige litterære teksten skrevet av en navngitt forfatter, der en versjon fra forfatterens egen hand foreligger. Det gjør kvadet til en verdifull språkhistorisk og litteraturhistorisk kildetekst. Kvadets mange dokumenterte varianter og dokumenterte vandring gjennom tid og rom gir også et innblikk i kvadets skiftende symbolverdi og bruksmåter i ulike kulturelle kontekster. *Ormen Lange* er et ungt kvad med romantiske, nasjonale og kristne motiv. Denne artikkelen følger *Ormen Langes* ferd fra en levende kvaddikningstradisjon og en gryende nasjonalromantikk i Kollafjørður, gjennom norsk nasjonsbygging og til norsk populærkultur. Gjennom åra har kvadet vært brukt i færøysk folkekultur, og det har fungert som kulturuttrykk i framstillinger av den færøyske nasjonalkulturen i nasjonsbyggingstida. I Norge ble Sivles omsetting av kvadet populær i en ny norsk høgkultur gjennom den nye norske folkeviseleiken. Den norske *Ormen Lange* vant litt etter litt også nytt terreng utafor dansen, i populærkultur og i motkulturelle bevegelser utover 1900-tallet.

Sjóvarbóndins *Oula Tryggasons Qvaje*

Ormurin Langi, eller *Oula Tryggasons Qvaje*, blei dikta før 1819 av Jens Christian Djurhuus (f. 1773, d. 1853). På Færøyene går Djurhuus oftest under navnet *Sjóvarbóndin*, et navn han har fordi han var bonde ved *Sjógv* i bygda Kollafjørður på Streymoy. Djurhuus er opphavsmann til flere populære færøyske kvad og fine litterære verk. *Ormen Lange* dikta Djurhuus etter *Heimskringla*. Tummas Lenvig (1990) har sannsynliggjort at det var *Heimskringla* i omsetting av Peder Friis fra 1757 som Djurhuus hadde tilgang til, og som han brukte som grunnlag for kvadet.

Djurhuus skreiv sjøl kvadet ned, og det gjør at vi har tilgang til en versjon av kvadet fra forfatteren si hand, i ei ortofon rettskriving (Handrit E83, Føroya Landsbókasavn).¹ Dette gjør kvadoppskrifterne etter Djurhuus til de eldste litterære tekstene skrevet på færøysk der det er mulig å referere til en navngitt forfatters egen tekst (Marnersdóttir og Sigurðardóttir 2011: 217). Etter at kvadet var dikta og skrevet ned, blei det tradert muntlig på vanlig vis på Færøyene, på samme måte som andre kvad og viser blei det i samtida. Slik finner vi ulike tekstlige og melodiske varianter av kvadet i bruk på Færøyene utover 1800-, 1900- og 2000-tallet (CCF215,² CCF VI: 405). Ei oversikt over og avskrift av de eldste kjente kvadhandskriftene for *Ormen Lange* finnes i Lenvig (1990). Lenvig fullførte imidlertid arbeidet sitt før handskriftet etter Djurhuus var funnet og gjort kjent, og sammenlikninga hans inkluderer ikke dette viktige manuskriptet.

Den eldste trykte referansen til kvadet finnes i forordet til Lyngbyes *Færøiske Qvæder om Sigurd Fovnesbane og hans Æt* (1822: IX), der *Ola Triggasons Qv.* nevnes i lista over kvadoppskrifter Jóannes í Króki skreiv ned, og som prost Hentze sendte til Danmark etter oppfordring fra professor P.E. Müller i 1819 (Weyhe og Króki 2011 [1819]).³ I.C. Djurhuus oppgis som forfatter for kvadet. Ulikhetene i handskriftene etter Djurhuus og Króki, både med hensyn til tekstlig form, innhold og ortografi, peker mot et mellomledd i form av muntlig tradering. Tekstene er skrevet i to ulike færøyske dialekter,⁴ og løysningene i de (ortofone) ortografiene er systematisk ulike. Den omtrentlige dateringa av kvadet blir satt ut fra et resonnement om at Djurhuus må ha rullet å dikte kvadet

1. Manuskriptet er nylig gjort tilgjengelig på nettet, gjennom FLBs digitaliseringsprosjekt på nettsidene handrit.fo.
2. Altså nummer 215 i *Corpus carminum Færoensium*.
3. Kvadsamlinga er skrevet ned av Jóannes í Króki, som på dansk skreiv seg for Johannes Clemensen. Samlinga er oftest omtalt som Hentzes samling, fordi Hentze opptrådte som en av mellommennene i innsamlingsprosessen, der både Jóannes í Króki, P.E. Müller, J.H. Schrøter og H.C. Lyngbye var involvert (jf. Weyhe 2011: 10–13). Jóannes í Króki skreiv seinere også ned ei større kvadsamling, utgitt i normalisert utgave som *Sandoyarbók I–II* (etter heimlassen til Jóannes í Króki).
4. Jóannes í Króki bruker sandoyarmál, og de dialektgeografiske trekka er grundig analysert av Weyhe (2011). Jens Chr. Djurhuus skriver med dialekttrekk som i dag, etter mi vurdering, vil karakteriseres som nordøstlige. Han var da også oppvokst i bygda Nes på Eysturoy.

og lært det videre til andre, før kvadet igjen føres i pennen av Jóannes í Króki i 1819.

Jens Christian Djurhuus (mellom 1790 og 1818)	Jóannes í Króki (1819)
Første og tredje av i alt 87 strofer	Første og tredje av i alt 84 strofer
1. Vilja tiit hojra Qvæeje mujt Vilja tiit Orun trigva Um han Oula Triggason U hæear skæel Rujman snigva	1. Vilje tar hoira quaje mujt u vilje tar orun trigva Um han Oula Triggason hæear skal rujman snigva.
3. Knørrur væar gjørdur aa Løhomrun ⁵ Got væar uj honun Evni Sjuti Alin u fujra tiil Væar Knørrurin midlun Stevna	3. Knørrur var gjørdur aa Norriis landi got var uj honun evni Aadian alin u fioriti var kiølirin midlin stevni.

Første og tredje strofe i handskriftet etter Jens Christian Djurhuus og handskriftet etter Jóannes í Kroki.⁵

I den færøyske samtida lå forholda godt til rette for ei slik muntlig tradering. Fra samtidige kilder veit vi at Færøyene hadde en levende kultur for å lære og å huske kvad, og mange av kvada var både lange og kompliserte. Kvadet *Ormen Lange* er også dikta i ei form som i stor grad likner på eldre kvad både med hensyn til struktur og bruk av poetiske virkemiddel, og det har nok letta ei muntlig tradering og bidratt til å auke kvadets popularitet.

De første trykte færøyske versjonene av kvadet kom på 1880-tallet, i den færøyske avisa *Dimmalætting* (1882⁶ og 1884), Hammershaimb (1891) og i særtrykk fra H.N. Jacobsens bokhandel (1906). De neste utgivelsene inkluderer færøyske lesebøker og kvadbøker: Evensen (1910 og 1911), Patursson (1925), Magnussen og Skarði (1952), Egholm (1960) og Króki og Long (1982). De tidligste gjengivingene av melodiske varianter av kvadet, og eventuelt av første strofe, kom i Thuren (1901 og

5. Stedsreferansen *aa Løhomrun* i tredje strofe i Djurhuus sin tekst må vel være stedsnavnet *Ladehammer* i Trøndelag, der Ormen Lange skal ha blitt bygd. I alle andre kjente handskrifter av kvadet er stedsreferansen *Noregs land*.
6. Opplysning fra Henriksen (1986: 46).

1908), Thuren og Grüner-Nielsen (1923), Krenn (1942), Grüner-Nielsen (1945), Højgaard (1977) og Luihn (1979).

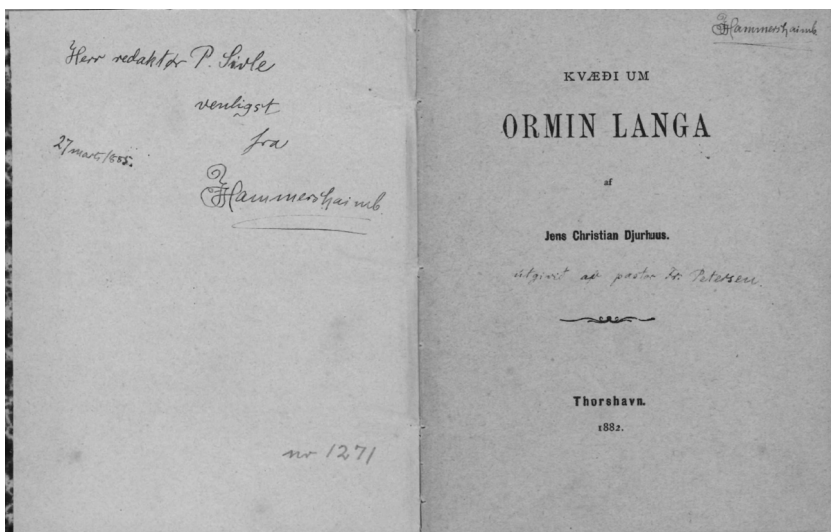
Per Sivles Ormen dan lange

8. april 1885 fikk Per Sivle trykt ei omsetting av de første 13 strofene av *Ormen Lange* i avisa *Fedraheimen*. Sivle oppgir ikke sjøl kilde eller forfatter for kvadet i avisa. En færøysk versjon av kvadet blei trykt i *Dimmalætting* i 18.12.1882, og det kom også som føljetong i samme avis i 1884.⁷ I etterkant av disse utgivelsene finnes også noen særtrykk i hefteform og håndskrevne avskrifter av avisteksten. Det er vel mest sannsynlig at Sivle har brukt en av disse versjonene som grunnlag for omsettinga, med mindre han har hatt tilgang til et eldre håndskrift, helst da fra Hentzes samling eller ei av avskriftene av det, eller han har hatt tilgang til ei muntlig kilde. Det siste er heller ikke umulig. Flere kyndige færøyske kvedere var i Norge og i Danmark i 1870- og 1880-åra. Bjarte Birkeland (1961) skriver om Sivle at han var mye sammen med færøyinger i København. I København blei Sivle blant anna invitert med til færøysk fastelavnsfest der færøyingerne dansa *Sjúrdarkvæðini* og “den norske Saga [...] nedigjennem, slaget ved Haffursfjord, slaget ved Svolder, og endog Sinclarvisen” (Sivle i Birkeland 1961: 79). I den færøyske omgangskretsen til Sivle var blant andre Jørgen Hammershaimb, sønnen til V.U. Hammershaimb, og språkviteren og folkeminnesamleren Jakob Jakobsen (Birkeland 1961: 78). Fra Jørgen Hammershaimb fikk Sivle også et innbundet hefte med kvadet *Ormen Lange*, utgitt 1882. På tittelbladet av dette heftet har Sivle notert at det er gitt ut av “pastor Fr. Petersen”, det må vel da være et særtrykk som Friðrikur Petersen⁸ har sørga for. Sivle har datert helsinga fra Hammershaimb til 27. mars 1885, altså 12 dager før omsettinga kommer på trykk i *Fedraheimen*. Dersom det er dette heftet fra Hammershaimb som ligger til grunn for omsettinga, har omsettingsarbeidet altså gått fort.

Sivle omsatte aldri resten av kvadet, men han kom tilbake til historia, blant anna i diktet *Svolder* fra 1894. Svolderslaget, Ormen Lange og Olav Tryggvason var gjort til allemannseie i Norge gjennom ulike litterære og

7. Hammershaimb viser til føljetongen i *Dimmalætting* fra 1884 i sin trykte versjon av *Ormurin Langi* i *Færøsk Anthologi* (1891: 282).

8. Færøysk forfatter, prest og politiker. På folkemunne er han seinere helst kalt Prost Petersen.

Tittelbladet av et hefte med *Ormen Lange* som Per Sivle fikk fra Jørgen Hammershaimb, utgitt 1882. Bilde fra Sivlesamlinga, Voss Folkemuseum.

kunstneriske framstillinger i samtida, også i Bjørnsons populære dikt *Olav Trygvason* (1861). Grunnteksten i *Heimskringla* var også godt kjent gjennom ulike utgaver og omsettinger, blant anna gjennom Steinar Schjøtt's omsetjing til landsmål fra 1874–77.

Som omsetjing likner Sivle sin tekst oftere på ei språklig tillemping enn på ei gjendikting. Han legger seg så nær som råd er til den færøysk-språklige teksten, og slik kan omsetjinga leses som en demonstrasjon på det språklige slektskapet mellom færøysk og vestnorske dialekter. Sivle skal også ha hatt stor glede av å kunne snakke med færøyingene i København, han på vossamål og de på færøysk (Birkeland 1961:78). *Ormen Lange* og diktet *Thord Foleson*, som blei publisert samme dag, markerer også et språklig vendepunkt i Sivles forfatterskap fordi det er de første dikta Sivle publiserte på vossamål.

V.U. Hammershaimb (1891)	Per Sivle (1885)
Første tretten av i alt 85 strofer	Alle tretten av tretten strofer
1. Vilja tær hoyra kvæði mítt, vilja tær orðum trúgva, um hann Ólav Tryggvason, hagar skal ríman snúgva.	1. Vilja De høyra Kvæe mit, aa vilja De Ori tru? Um han Olav Trygvason ska Songen her seg snu.
2. Kongurín letur snekkju smíða har á slöttum sandi; Ormurín Langi størstur var, sum gjördist á Noregs landi.	2. Kongen læt seg ei Snekkja byggja burtpaa dan slette Sand, Ormen dan lange, da støsta Skjepe, dar bygdest i Norges Land.
3. Knørrur var bygdur á Noregs landi, gott var í honum evni : sjúti alin og fyra til var kjölurín millum stevna.	3. Skjepe da bygdest i Norges Land uttaa dei beste Ebno; sjaugi Alne aa fira te va Kjølen imydo Stebnò
4. Forgyltir vóru báðir stavnar, borðini vóru blá, forgyltan skjöld í toppi hevði, sum sögur ganga frá.	4. Forgylte so vaare dei Stabnanne baae, aa Bori dei vaare blaa, forgyllta Skjolde i Toppen blenkte, - so seie daa Soga ifraa.
5. Kongurín situr í háseti, talar við sínar dreingir: “Vit skulu sigla tann salta sjógv, tað havi eg hugsað leingi.”	5. Kongen uti Høgsæte sete, tala te sine Drenge: No skulja me segla dan salte Sjo, da heve eg tenkt meg so lengje.
6. “Beríð nú fram tey herklæðir við brynjum og blonkum brandi, síðani leggið frá landi út, og siglið frá Noregs landi.”	6. Bære no daa dei Hærklæi fram, dei Brynje aa blanke Sværi. So læggja me sian fraa Lande ut, so gjeva me oss paa Færi.
7. Fróir og glaðir svæinar mæltu : “Harri, vit skulu tær fylgja, umenn tú fert í frið ella stríð, vit óttast ei brattar bylgjur”.	7. Motige mælte dei Sveinanne daa: Herre me skulja deg fylja, anten du fære i Stri elder Fre! me ottast kje svarta Bylja!
8. Har kom maður á bergið oman við sterkum boga í hendi : “Jallurín av Ringaríki hann meg higar sendi.”	8. Fraa Berge ein Gut, mæ Bogen i Hand, steig ne, so rauste aa sjaa: Jarlen uttaa Ringerike so ska eg helsa ifraa.

SO DANSA ME DAA I RING! – ‘ORMEN LANGE’ I NORGE

<p>9. Kongurin so til orða tekur bæði við gleði og gamni: “Sig mær satt, tú ungi maður, hvat ert tú nevndur á navni?”</p>	<p>” Kongen daa te Ora tok – Fagna i Augo skjain –: Aa no ska, du segja meg Nabne dit, du unge, frege Svein!</p>
<p>10. “Einar skalt tú nevna meg; væl kann boga spenna; “Tambar” eitur mín menskur bogi, örvar drívur at renna.”</p>	<p>10. Einar so ska du næbna meg; væl kann eg Bogen spenna, aa Tamb so heite min glupe Boge, – han faar væl Pilen te renna!</p>
<p>11. “Hoyr tú tað, tú ungi maður, vilt tú við mær fara, tú skalt vera mín örvargarpur Ormin at forsvara.”</p>	<p>11. Høyr du da, du unge Mann, ve du mæ meg fara, so ska du vera min Pila-Svein, Ormen te aa forsvara.</p>
<p>12. Ganga teir til strandar oman, ríkir menn og reystir, lunnar brustu og jörðin skalv : teir drógu knörr úr neysti.</p>	<p>12. Ganga dei so te Strondene ne, spræke Kara aa rauste. – Lunnanne broste aa Jødni skolv, daa Skjepe dei droge or Nauste.</p>
<p>13. Vundu upp síni silkisegl, út í havið ganga: so er sagt, at kongurin hann stýrði Orminum langa.</p>	<p>13. Vonde dei upp sine Silke-Segl, Vinden aa taka i Fange. – Aa so æ da sagt, at Kongen sjøl han styrde Ormen dan lange.</p>

Hammershaimbs versjon av *Ormin Langi* i *Færøsk Anthologi* og Per Sivles omsetting i *Fedraheimen*.

Sivle har nok hatt ulike motiv for å trykke omsettinga av *Ormen Lange*, om vi skal lese kommentaren hans i *Fedraheimen*:

Detta æ eit taa dei Kvæo, Føroyinganne dansa Runddansanne sine ette. Dei bruka no Song dar burte, naar me bruka Fela. Summe taa Verso her heve eg sloppe røyva viare ve, vissa naar ein teke dæ ette Talen; – so like æ dei tvo Maalføri. Eg trur, me Normenn heve godt taa aa faa meire Greia paa korleis dar burte paa Færøyo dan gamle norska Soga enno leve paa Folke si Tunga. Eg tore mæ di kanskje be *Fedraheimen* um Rom te denna vetla Umsettjungs-Provi. (*Fedraheimen* 8. april 1885)

I kommentaren til omsettinga ymter Sivle frampå om at man på Færøyene kan finne kjelder til norsk historie. Dette kan leses som at Sivle meiner kvadet kan tjene som en smakebit på gammel, muntlig tradert kunnskap om norsk historie, og at han dermed ikke lesar kvadet som en nyere, færøysk, historisk-romantisk motivert adaptasjon av islandsk sagalitteratur. Det kan tyde på at Sivle også trodde at kvadet var eldre enn det er, men slik er det neppe: Ifølge Birkeland skriver Sivle om kvadet *Ormen Lange* at det “er saa lig de gamle Kvæder som Sønnen sin Far” (Birkeland 1961: 79), og da må vi tro at han har vært klar over kvadets unge alder. Når Djurhuus ikke oppgis som forfatter for kvadet i Sivles brev til *Fedraheimen*, kan det vel være en forglemmelse heller enn et forsøk på å vilde leserne.

Omsettinga av *Ormen Lange* kan leses som en del av Sivles nasjonale prosjekt, og kanskje som et lite sideprosjekt under den delen av Sivles forfatterskap som Olav H. Hauge beskriver som “agitasjonsdikt og harmlause forteljingar som gjorde nytte i si tid” (Hauge 1974: 9). Omsettinga kan ha gjort språkpolitisk nytte, som ei prøve på vestnordisk språkslektskap, og det kan ha gjort nytte i synliggjøringa av en ikke-dansk vestnordisk fellesidentitet, i ei tid prega av gryende nasjonsbygging og sjølstendighetskamp både på Færøyene og i Norge.

***Ormen Lange* og folkeviseleiken**

Etter 1885 hadde *Ormen Lange* et par stille tiår i Norge. Så kommer Hulda Garborgs *Norske Dansevisur* i 1913, med en versjon av Per Sivle si omsetting i ny og normalisert språkdrakt. Denne utgivelsen var en del av Hulda Garborgs arbeid med å innføre *folkeviseleik* i Norge, en norsk-tilpassa variant av den færøyske ringdansen (Bakka 2007, Dale 1961, Oxdal 1998: 147). Hulda Garborgs arbeid for å innføre denne dansen i Norge må sees som en del av et større nasjonalt dannelsingsprosjekt og som en del av framveksten av en ny norsk høgkultur som skulle være tufta på heimlig grunn.

Danseform, sangstil og repertoar i folkevisedansen var nært knytta til dansens funksjon og mål. Folkeviseleiken skiller seg fra den færøyske dansen på flere ulike nivå, både med hensyn til estetiske ideal for dans, sang, bruk av variasjonsmuligheter, og med hensyn til relasjonen mellom

deltakere, tilhørere og tilskuere.⁹ Folkevisedansen har et stivere preg enn den færøyske, og den begynte som en framsyningsdans, som ei iscenesetting av det nasjonale der *tilskuerne* til dansen spilte ei sentral rolle (Oxaal 1998: 152–53). Forskjellene mellom den norske dansen og det færøyske opphavet la Hulda Garborg heller aldri skjul på (se f.eks. Garborg 1903: 20, 24, 1922: 16, 68).

Gjennom dansen og kvada skulle den norske ungdommen bli kjent med sin egen historie, som et pedagogisk grep i et folkeopplysingsprosjekt. Dansen skulle være sømmelig og oppbyggelig, for kropp og sjel. I forordet til den tredje utgava av *Songdansen i Nordlandi* (1922: 18) skriver Hulda Garborg:

Me hev set so, at Songdansen er ein god Skule baade for Baan og vaksne; dei fine Songane og dei morosame og i alle Maatar friske og sømelege rytmske Rørslur utviklar kropp og Sjel samstundes. Eg er aldri i finare og huglegare Lag enn i Songdanslagi. Og møter eg ein ung Gut eller ei ung Gjente som hev lært seg Folkevisur og dansar etter deim, hugheile og glade, so veit eg, at det er frisk, framhuga Ungdom som eg aldri vil finne i Lag med Geiparar og Garpar eller paa nattlege Sluskeferdir frametter Vegane.

I samtida ønska nok mange at folkeviseleiken skulle ta over for andre danseformer i Norge. I 1917 la Noregs Ungdomslag ned forbud mot dans på sine møter og samlinger, men dette forbudet omfatta ikke sangdans. Nyordet *folkeviseleik* blei innført på 1920-tallet, helst for å skille leiken fra andre dansetyper i Norge, og kanskje også for å gjøre folkeviseleiken akseptabel i de miljøa som ellers ikke aksepterte dans (Nedreid 2015). Tidlig finner vi en norsk dikotomi mellom den usømmelige, seksualiserte og nedbrytende norske bygdedansen på den ene sida og den sømmelige og oppbyggende færøydansen på den andre sida: For det første ønska man å kvitte seg med de tinga som runddansen førte med seg, særlig drikk og fyll, og der kunne innføringa av en ny dansetype også gi en ny kultur rundt dansen. For det andre representerte sangdansen kanskje ei averotisering av dans, altså til mer “sømelege rytmske Rørslur” (op.cit.) enn dem man fant i pardansen. Den heteroseksuelle mann–kvinnestrukturen i pardansen blir også brutt ned i sangdansen og ringdansen,

9. Men form og uttrykk i den norske dansen endra seg gjennom åra, og var også gjenstand for flere oppheta diskusjoner (Dale 1961: 94, Bakka 2007: 309, Bugge 2010: 95).

fordi strukturen i ringen er mer frikobla fra kjønn. For det tredje var deler av den tradisjonelle folkemusikken, felemusikken og -dansen i Norge sjøl knytta til synd og til det djevlelike, ikke bare på grunn av det den førte med seg utafør dansen, men på grunn av den tilstanden som musikken og dansen kan gi når man gir seg over og taper seg sjøl i dansen, altså ulike former for hengivelse eller transe (om transe i norsk folkemusikktrasjon, se for eksempel Øksnes 2011).

Her representerte altså den nye folkeviseleiken en alternativ dans (og for mange blir “leiken” også et alternativ til *dans*), og den blei også akseptert av de kristne miljøa i norskdomsrørsla. Det blei den imidlertid ikke på Færøyene, der argumentene og restriksjonene mot færøysk ringdans i for eksempel indremisjonsmiljøet og i *Brøðrasamkoman*¹⁰ likner på restriksjonene mot annen dans i norske kristne miljø.¹¹ Nordmenn som beskriver færøysk dans i denne perioden, beskriver også de villere sidene ved dansen på Færøyene som blei luka bort i den norske folkeviseleiken. Hulda Garborg skreiv sjøl heim i et brev til mannen sin: “Slig Hedenskab har jeg aldrig set i Dans. Gamle, veirbidte Mænd blev rent vilde og skraalede af Fryd og Livsglæde” (Garborg etter Dale 1961: 87). Men nordmennene ser også ut til å tolke villskapen i den færøyske dansen inn i ei anna ramme enn de gjør med villskapen i den norske bygdedansen. Setesdølen Jon Bjørgulvsson Rysstad beskriver møtet med færøysk dans slik:

Eg hadde sét folkeviseleik her i landet fyrr eg fór til Færøyan. Og eg hev det seinare òg. Men ein må sjå færøyingane på tilet, med kát ungdom i festbunad, og eldre kvende og skjeggjute fausar inn-imillom, skal ein kjenna seg flutt attende til soge-tidi: Å sjå deim leika svolderslaget i “Ormen lange” er ikkje gløymande. Dei legg slike faktir i rørslur og lag, med slike minespel og eit kjensleliv i kveding og kroppsføring, so det er so håret ruvnar på ein som ikkje hev sét det fyrr. (Rysstad 1924: 83)

10. Brødreminigheten, av utaførstående færøyinger oftast kalt *babtistar*. Her skal det rett nok nevnes at synet på færøysk dans har variert også innafør *Brøðrasamkoman*, mellom bygder og slekter (muntlig opplysning fra Victoria Absalonsen, Fróðskaparsetur Føroya).
11. Motstanden mot dans i det færøyske indremisjonsmiljøet er velkjent, men jeg har foreløpig ikke funnet mange skriftlige referanser til det. Temaet kommenteres kort av Páll Patursson, sønnen til Jóannes Patursson, i samtale med Klara Semb i et radiointervju i NRK 7.5.1955. Opptaket er tilgjengelig i Nasjonalbibliotekets digitale samlinger.

Rysstad er på flere måter en litt utypisk reisende blant de mange beretningene fra norske reisende på Færøyene i tiåra før og etter århundreskiftet, men beskrivelsen av færøysk dans er tidstypisk. Opplevelsen av dansen er intens, og gir følbare reaksjoner: “håret ruvnar”. Nordmannen og norskdomsmannen Johan Austbø skriver om møtet med færøysk dans i 1911 at dansen beint ut *elektriserer* han og de andre norske gjestene (Austbø 1923: 71). Et sentralt element i disse beskrivelsene er følelsen av å bli hensatt *til ei anna tid*, til sagatida eller til en gullalder før dansketida.

Rysstad har også kjent godt til folkemusikktradisjonen i Setesdal,¹² og han har nok ikke vært ukjent med det fysiske uttrykket for den stemninga som dansere i færøysk dans kan settes i når de danser seg opp, eller lever kvadet. Disse sidene ved dansen har kanskje kunnet framstå som intense og skremmende for utenforstående. Men i ei nasjonalromantisk ramme ufarliggjøres overgivelsen til dansen og kvadet, og deltakelsen i dansen gjør det mulig å transendere til noe autentisk *nasjonalt*, heller enn noe ugudelig.

Denne nasjonale ramma for folkevisedansen legger også føringer for dansens tekstlige repertoar, der utvalget av kvad, ballader og viser også burde reflektere den nye dansens opphøya, danna og sømmelige nasjonale mål.

Hvorfor er det *Ormen Lange* som slår an i Norge i nasjonsbyggings-tida?

Når folkevisedansen introduseres i Norge, er den knytta til et relativt avgrensa tekstrepertoar. I *Norske Dansevisur* (1913) har Hulda Garborg “sanka i hop eit par tjug dansevisur og leiksongar som er laglege til folkevisedans” (Garborg 1913, forord). 42 viser og kvad er kommet med, altså et svært lite utvalg av det store norske balladerepertoaret som var samla inn og gjort kjent i Norge, for eksempel gjennom innsamlingsarbeidet til Sophus Bugge i Telemark. Av de 42 tekstene som er valgt, er to færøyske: *Dvergemøy I* og *Ormen Lange*.¹³ I tillegg er den islandske *Olafur Liljurós* tatt inn. Oversettelsen av den færøyske *Dvergemøy I* (fra

12. I stev- og sogesamlinga etter han, *Arven* (1995), beskrives han som en *kulturbærer*.

13. I tillegg til disse to er melodien til *Agnus dei* (Guds Lamm) henta fra Færøyene.

Sjúrdakvæðini) står også som eneste tekst i *Songdansen i Nordlandi* (Garborg 1903 og 1913).

Hvorfor er nettopp *Ormen Lange* valgt ut, blant alle de færøyske kandidatene? Og hvorfor blir *Ormen Lange* så populær i Norge? *Ormen Lange* er et relativt ungt kvad skrevet av en navngitt forfatter, som sjøl gjorde seg umake for å markere opphavsretten til eget verk. I andre verk kan Djurhuus plasseres i en historisk-romantisk og gryende nasjonalromantisk litterær periode i færøysk litteraturhistorie, og han demonstrerer at han kjenner internasjonal litteratur. Diktet *Púkaljómur*¹⁴ fra 1824 er for eksempel en adaptasjon av John Miltons *Paradise Lost* (1667), et verk som ellers var sentralt for andre romantiske diktere (Marnersdóttir og Sigurðardóttir 2011: 221). Dersom den romantiske litterære konteksten også har satt preg på kvadet *Ormen Lange*, kan det kanskje ha bidratt til at dette kvadet er blitt oppfatta som estetisk godt og tematisk interessant for nasjonalt orienterte lesere og tilhørere i nasjonsbyggingstida både på Færøyene og i Norge.

Som tekst kan *Ormen Lange* enten regnes som ei videreføring av den tradisjonelle færøyske stilen, som ei videreutvikling av den, eller som en romantisk inspirert pastisj av tidligere stilarter (Jones 1997). Blant dem som legger større vekt på *Ormen Lange* som uttrykk for en gammel poetisk tradisjon enn som et samtidig litterært produkt, er V.U. Hammershaimb.¹⁵ I fortalen til *Færøsk Anthologi* setter han *Ormen Lange* inn i en eldre tradisjon for å dikte kvad på grunnlag av islandsk sagalitteratur. Formuttrykket i kvadet plasseres i *den gamle stil*:

Dette kunde med nogen sandsynlighed tyde på, at der i fortiden have været islandske sagabøger, som man her havde benyttet til at omsætte i kvæder til de almindelige folkeforlystelser. Slikt göres endnu den dag i dag, og jeg er under mit ophold der oppe ofte bleven anmodet om lån af en eller anden islandsk saga, som kunde afgive stof til at digte et kvæde ud af, og det er sked – ikke sjælden smukt og godt i den gamle stil, se f.eks. s. 270 kvædet “*Ormurin lang*”. (Hammershaimb 1891: XLVII)

14. *Púkur* = djevel. Jeg velger her å anse *Púkaljómur* som et dikt og ikke et kvad selv om det inngår i CCF (nummer 221), fordi *Púkaljómur* har et versemål og ei form som er utypisk for kvad og danseviser.
15. Hammershaimb daterer kvadet til 1830 (Hammershaimb 1891: 282). Det er ei datering som må være satt for seint, jf. tidligere diskusjon.

I en beskrivelse av færøysk litteratur for norske lesere velger også Hans Andrias Djurhuus å gjøre Jens Christian Djurhuus til den siste av sitt slag, altså til den siste store arkepoet i færøysk kvaddikting:

Kvæde-diktingi blómde på Færøyan til ned-imot 1840. Då livde den siste store kvæde-diktaren me hev havt, bonden *Jens Christian Djurhuus*, han som dikta “Ormurin langi.” Enno er der bønder på Færøyan som diktar kvæde; men desse held ikkje mål med dei gamle. Og grunnen er ikkje den, at den poetiske givnaden er mindre; men no er det ei onnor tid, og diktarane gjeng andre vegar. (Djurhuus 1924: 10)¹⁶

Andre velger å lese *Ormen Lange* i lys av nasjonalromantiske strømninger i samtida (Jones 1997, Marnersdóttir og Sigurðardóttir 2011). Slik Marnersdóttir og Sigurðardóttir (2011: 224) viser, skiller kvadet seg på ei rekke punkt fra sagaen. Disse adaptasjonene og omtolkingene åpner for ulike lesemåter, der den ene er at framstillinga i kvadet reflekterer romantiske tenkemåter om nasjon og nasjonalisme: “kvæðið fær eina merking, sum hóskar sera væl við romantiskan hugsanarhátt um tjóðir og tjóðskap”.¹⁷

For nordmenn må det også ha vært relevant at kvadet forteller ei kjent historie, nemlig om Svolder-slaget og Olav Tryggvason, som på dette tidspunktet var blitt en sentral helt i fortellinga om den norske nasjonen. Folkeutgaven av *Heimskringla* fra 1899 bidro til at svært mange nordmenn kjente verket som i si tid ga utgangspunktet for kvadet. De kristne motiva i kvadet og i sagaen har kanskje også bidratt til kvadets popularitet, både i Norge og på Færøyene.

Tilknytninga til en gullalder før dansketida er et fundament i både norsk og færøysk nasjonsbygging og i forestillinga om at det som foregår i nasjonsbyggingstida, er en norsk og vestnordisk renessanse heller enn ei nybygging. Utvekslinga mellom Færøyene og Norge går begge veier i nasjonsbyggingstida: Færøyinger som skal bli sentrale i nasjonsbygginga heime, får utdanning og organisasjonserfaring fra Norge. Nordmenn reiser til Færøyene for kulturell og litterær innsikt, de leser færøyske tekster og opplever ei samhörighet med “brødrefolka” i vest. Lag og or-

16. Teksten er ikke oversatt; redaktøren Torleiv Hannaas skriver at “Djurhuus hev sjølv skrivne nynorsk”. Hans Andrias Djurhuus var oldesønnen til Jens Christian Djurhuus.

17. ‘Kvadet får ei betydning som passer svært godt med romantiske tenkemåter om nasjoner og om det nasjonale.’ (Mi omsetting.)

ganisasjoner i Norge bidro også med finansiell støtte til den færøyske nasjonale bevegelsen, blant anna ved å finansiere utgivinga av Jóannes Paturssons kvadsamling *Föroyisk kvæði. Um brögd Norðmanna ættarinnar úti og heima*¹⁸ i 1925, der *Ormen Lange* står som et av kvada.¹⁹ *Ormen Lange* fungerer som en referansetekst som både nordmenn og færøyinger refererer til i denne kontakten. I 1924 skreiv for eksempel Jóannes Patursson et stykke om tre færøyske kvadkjemper²⁰ i *Norsk Aarbok*. Teksten er skrevet på færøysk med ordforklaringer for norske lesere:

Kærleika til norðmennirnar fekk eg á ungum aldri, við at hoyra at vit vóru ættaðir úr Noregi, og so úr ríminum “Pá Dovrafjell uti Noreg” og “Orminum langa”: “ræððir eru danskir menn mót Norðmonnum at ganga”. (Jóannes Patursson refererer Marius bátasmið Jóanesarson, 1924: 33).

Patursson har sjølsagt visst at det er “brødre folket” som skulle lese teksten. Nordmenn har nok likt *Ormen Lange*, men færøyinger har også plukka fram *Ormen Lange* i kontakten med nordmenn. Det ser vi også i reisebeskrivelser fra nordmenn i de første tiåra av 1900-tallet, der det særlig er *Ormen Lange* og *Sinklar* som går igjen i beskrivelser av dans og av *hva som er blitt dansa*. Dette var kanskje et kvad og ei vise som de norske reisende kjente igjen, eller som de meinte det var verdt å rapportere til norske lesere, fordi de var kjente i Norge. Men det kan også tenkes at færøyingene har dansa “norske” kvad ut av gjestfrihet for norske gjester, slik det fortsatt er vanlig å gjøre det, altså at det er færøyingene som har meint at disse kvada var mest relevante for nordmenn.

Et lite paradoks i referansene til *Ormen Lange* i denne kontakten er at de 13 strofene i Per Sivles omsetting fra 1885 gir utgangspunkt for de aller fleste seinere adaptasjonene og variantene i Norge (og også i Sverige, jf. Ramsten 1994). Resten av kvadet blir seinere oversatt av Tor Stallvik, men Sivles 13 strofer forblir de mest populære, og den norske *Ormen*

18. På folkemunne er boka kalt Gyftabók på grunn av den vakre innbindinga.

19. Blant andre gaver var Egidius' illustrasjoner til *Heimskringla*, som forlaget Gyldendal ga til den første færøyske omsettinga av verket. Den mest kjente “nordmannsgava” er likevel Noregs Ungdomslags finansiering av publikasjonen av den første færøysk-språklige romanen: Sverri Paturssons omsetting av *Robinson Crusoe* fra 1914. NU gav også et eksemplar til alle færøyske barn som var eldre enn ti år. Gava blei oppfatta som en språkpolitisk provokasjon fra dansk og danskvennlig hold (Sigurðardóttir 2011: 87–88).

20. En kvadkjempe er her en person som er kjent for å kunne mange kvad.

Lange blir som oftest bare så vidt sjøssatt: Norske varianter ender oftest med at skipet dras ut av naustet, eller at kongen tar plass ved roret.²¹ Sivles omsetting rommer Djurhuus første tått, altså første hoveddel. Den andre delen, som altså ikke er med i Sivles oversetting, beskriver danskekongens, svenskekongens og svikeren Eirik jarls rådslaging og komplott mot Olav Tryggvason. Den tredje delen beskriver slaget, de viktige deltakerne og kong Olavs nederlag. Den første delen av kvadet, som slår an i Norge, er den enkleste av de tre, med få navngitte deltakere og en lettfattelig dramaturgi.

Vi kan kanskje mistenke at færøyingene tillegger norske lesere en større kjennskap til kvadet enn nordmennene egentlig har hatt. Den forkorta norske versjonen gjør også at motiver og deler med det største nasjonalromantiske potensialet, som verset Jóannes Patursson refererer til i sitatet over, er utelatt i de norske variantene.²² Men når den norske *Ormen Lange* bare inneholder det som er innledningen til slaget i det færøyske kvadet, må vel det også innebære at denne vesle snutten i seg selv var meningsbærende nok for nordmenn, fordi den refererte til ei kjent historie, enten ved at resten av kvadet var kjent, eller fordi folk kjente *Heimskringla* og andre litterære adaptasjoner. Kanskje er det også slik at første del, som avsluttes med ei stemning av framtidshåp, har appellert mer til lesere i den unge, norske nasjonen enn detaljene om nederlaget ved Svolder gjorde.²³

Hvor er den norske *Ormen Lange* i dag?

Den sangdansformen som Hulda Garborg introduserte, er svært lite brukt i Norge i dag, og den erstatta aldri andre danseformer i Norge. Men *Ormen Lange* har levd et liv videre i Norge, frikobla fra dansen.

21. Til sammenlikning består færøyske korte populærmusikalske versjoner ofte av et utvalg strofer fra større deler av kvadet. Det færøyske rockebandet Týrs versjon av *Ormen Lange* fra 2002 (How Far To Asgaard) består for eksempel av strofene som står som nummer 1, 3, 8, 10, 11, 12, 71, 72, 73 og 30 i Gyltubók. Dette er strofer som til sammen gir ei enhetlig historie om Einar Tambarskjelves rolle i Svolder-slaget.
22. Strofen er henta fra slaget, der Ólav Tryggvason oppildner mennene sine, og er plassert som strofe 52 i håndskrift E83 etter Djurhuus: “Raddir eru Danskjir Mæn / Mout Normonnun at genga / Betre væer tojm hojma vere / Fuglaflok at fenga”.
23. Takk til en anonym fagfelle for ideen!

Den er hyppig innslag i sangbøker og visebøker og dukker opp i ulike musikalske varianter. Den språklige formen varierer med tida, den følger rettskrivingsreformene, og i dialektbølgen på 1970-tallet får *Ormen Lange* mer dialektale uttrykk, slik den også hadde det i Sivles første oversettelse i 1885. I 1975 hadde for eksempel svolværbandet Zoo en folkrockversjon av *Ormen Lange* på Norsktoppen i seks uker.²⁴ *Ormen Lange* brukes av ulike motkulturelle bevegelser fra 1970-tallet og framover, enten i en historisk-romantisk antiautoritær kontekst, eller i en nasjonalpatriotisk kontekst, som når den blir sunget i bevegelsen mot EU før avstemningene i 1972 og 1994.

En gjennomgang av 25 sangbøker²⁵ og plateutgivelser fra 1923 til 2012 viser at opplysningene om opphav varierer i publikasjonene:

UTGIVELSE	År	Forfatteropplysninger om <i>Ormen Lange</i>	Utgiver
<i>Norske Folkedansar. Danseviser</i>	1923	Frå færøysk ved Per Sivle [kategorisert under <i>Søgeviser</i>]	Liestøl. Oslo: Noregs boklag
<i>Norske folkedansar. Danseviser</i>	1961	Frå færøysk ved Per Sivle. Oppteikna av Hjalmar Thuren. [kategorisert under <i>Søgeviser</i> , og adskilt fra kategorien <i>Nyare viser</i>]	Liestøl og Semb. Oslo: Noregs boklag
<i>Vi gjør musikk</i>	1970	"Den skal være diktet av bonden Jens Christian Djurhus". Oversatt av Per Sivle. [kategorisert under <i>Færøyene og Island</i>]	Vea, Engström og Cederlöf. Oslo: Norsk musikkforlag
<i>Skolens visebok</i>	1972	Per Sivle	Benestad. Oslo: Aschehoug
<i>Smørekoppens visebok</i>	1975	Folkevise [Kategorisert under <i>Melankoli</i>]	Akademisk forening Smørekoppen. Trondheim: F. Bruns bokhandel
<i>Klasselåt. 10 populære låter</i>	1976	Færøysk danseviser / Per Sivle.	Tveit/ Benestad, Hauso, Klakegg, Lunde. Oslo: Aschehoug
<i>31 viser</i>	1978	Henta på Færøyene og oversatt av Per Sivle [med innledning om middelalderdans]	Nielsen, Oslo: Gyldendal norsk forlag
<i>Hikkori dikkori dokke</i>	1977	–	Sæthre, Oslo: Norsk musikkforlag
<i>Vår musikk</i>	1983	Jens Christian Djurhus, gjendiktning ved Per Sivle [kategorisert under <i>Sanger fra mange land</i>]	Hennig, Oslo: Cappelen
<i>Den store barnesangboka</i>	1985	Per Sivle	Holen. Oslo : Aschehoug
<i>Sang og vise</i>	1985	Jens Kris. Kollefjord	Oslo: NRK
<i>Norske folkedansar</i>	1985	Jens Christ. Djurhuus [med oversikt over norsk omsetningshistorie. Kategorisert under <i>Dikt av kjend opphav.</i>]	Semb. Oslo: Noregs boklag / Det norske Samlaget
<i>Sang for ungdom</i>	1986	Tone frå Færøyane, tekst: Per Sivle [kategorisert under <i>Folkeviser fra Norden og andre land</i>]	Braseth og Gravlie. Oslo: Gyldendal
<i>Syng norsk. Tekst og toner frå norrøn tid til nyromantikken.</i>	1991	Færøysk middelalderballade, oversatt av Per Sivle	Engelstad m.fl. Oslo: Aschehoug

24. Fra 14. mars til og med 18. april. Norsktoppen var et populært radioprogram på NRK som ga ei ukentlig rangering av populære norskspråklige låter. Rangeringa blei gjort av en fagjury, basert på forslag fra lytterne.
25. Dette er de første 25 sangbøkene og plateutgivelsene der jeg fant *Ormen Lange*. Det reelle tallet på utgivelser er langt høyere.

SO DANSA ME DAA I RING! – ‘ORMEN LANGE’ I NORGE

Songbok for folkehøgskolen	1991	Jens Christian Kollefjord, til norsk ved Per Sivle [kategorisert under <i>Folkeviser/danseviser</i>]	Oslo: Cappelen
<i>Løvebrølet! Oslostudentenes sangbok</i>	1992	Per Sivle	Djupvik, Oslo: Norsk musikkforlag
<i>Det var en sang</i>	1995	Jens Chr. Djurhus/Per Sivle	Skorgan, Oslo: Blåmann musikkforlag
<i>Sang for alle</i>	1997	Per Sivle	Gravlie, Oslo: Gyldendal
<i>Folkeviser og songar</i>	1999	–	Gjesdal Mällag
<i>Norske folkeviser gjennom tusen år</i>	2000	Søgeviser fra Norge og Færøyene [kategorisert under <i>Middelalderballader</i>]	Kvandal, Oslo: Cappelen
<i>Eg vil so gjerne syngja</i>	2001	Jens Christ. Djuurhus	Skuleboknemndi åt Studentmällaget i Oslo
<i>Infernal gathering</i>	2002	–	Røhne og Narvestad, Oslo: Tabu Recordings
<i>Songs from the gravel roads</i>	2002	Trad.; Norwegian lyrics: Per Sivle	The Wanderers, Oslo: Heilo
<i>Østenfor sol</i>	2011	Tekst trad.; oversatt av Per Sivle	Vindrosa, Vagabond musikk
<i>Norsk sangbok</i>	2012	Per Sivle	Norsk folkehøgskolelag, Oslo: Cappelen

Tabell 2. 25 publikasjoner av *Ormen Lange* i Norge.

I disse 25 versjonene står Jens Christian Djurhuus (evt. Djurhus) som forfatter i noen, i andre er omsetteren Per Sivle gjort til forfatter. Etternavnet *Kollefjord* er nok helst ei norsk nyskaping, på grunnlag av bygda der Djurhuus hadde garden sin.²⁶ Når kvadet er oppført som færøysk eller norsk *folkeviser*, *søgeviser*, *danseviser*, *middelalderballade* eller *trad.*, må vi anta at lesere og kanskje også utgiverne oppfatter kvadet som et uttrykk for en eldre, muntlig tradisjon.

Variasjonen i plassering og kategorisering i utgivelsene av kvadet gjenspeiler også *Ormen Lange* sin plass i norsksdomsrørsla og i norsk populærkultur: Kvadet er skiftevis kategorisert som norsk og færøysk, skiftevis norsk og utenlandsk, og det er skiftevis plassert som et uttrykk for gammel, middelalderlig kultur og som ung, romantisk diktning.

Avslutning

Med *Ormen Lange* fikk Norge ei historisk-romantisk oversetting av et færøysk ungt kvad, dikta av en forfatter som ellers stiller seg i historisk-romantisk litterær kontekst. Kvadet har nasjonale og kristne motiv, og det blir brukt i Norge i ei ny norsk høgkulturell danseform som en del av et nasjonalt dannelsingsprosjekt. I kontakten mellom norsksdomsrørsla

26. Færøyske navnevarianter med geografisk tilvising knyttes til garden: Sjóvarbóndin, eller J.C.D. við Sjógv. Kanskje er det nylaga etternavnet ei misforståing av Hammershaimbs “Det er digtet af bonden Jens Christian Djurhuus i Kollefjord” (1891: 282)?

og færøysk kulturelite blir *Ormen Lange* referert til som et symbol på felles kulturhistorie. Som høgkulturelt og motkulturelt symbol i Norge og på Færøyene blir *Ormen Lange* tillagt en verdi der det gir ei tilknytning til en eldre kultur fra før unionstida. Men i utnyttinga av denne symbolverdien fungerer *Ormen Lange* samtidig også som kulturuttrykk i framtidsretta og radikale bevegelser, der målet er vokster og ny vår heller enn konservering av rester fra fortida.

Litteratur

- Austbø, Johan. 1923. "I vesterviking." I: *Folkedansen i 20 aar: 1903–1923*, red. J. Austbø og E. Øygaard, 59–71. Ski: Den norske folkeviseringen.
- Bakka, Egil. 2007. "Folkevisedansen: Den nyskapte tradisjonen – Noreg". I: *Norden i dans – Folk – Fag – Forskning*, red. E. Bakka og G. Biskop, 381–93. Oslo: Novus.
- Blazevic, Dunja. 2009. *Nasjonen som et hjem – en undersøkelse av Hulda Garborgs nasjons- og kvinnesyn*. Upubl. hovedfagsoppgave, Universitetet i Bergen.
- Bugge, Edit. 2010. "Den norske folkevisedansen". *Fróðskaparrit* 58: 88–99.
- Dale, Johannes Andreasson. 1961. *Hulda Garborg*. Oslo: Noregs Boklag.
- Djurhuus, Jens Christian. Udatert [før 1819]. Handrit 83, Føroya Landsbókasavn.
- Djurhuus, Hans Andrias. 1924. Færøysk dikting. *Norsk Aarbok* 1924: 7–21.
- Egholm, Sverri. 1960. *Kvæðabókin*. Tórshavn: Landsprentsmiðjan.
- Evensen, Andrias Christian. 1910. *Kvæðabók*. Tórshavn: H.N. Jacobsens bókahandil.
- . 1911. *Lesibók*. Tórshavn: H.N. Jacobsens bókahandil.
- Garborg, Hulda. 1903. *Songdansen i Nord-Landi*. Kristiania: Aschehoug.
- . 1913. *Norske dansevisur*. Kristiania: Aschehoug.
- . 1922. *Songdansen i Nord-Landi*. 3. utg. Kristiania: Aschehoug.
- Grüner-Nielsen, H. 1945. *De færøske Kvæmelodiers Tonalitet i Middelalderen*. København: E. Munksgaard.
- Hammershaimb, V. U. 1891. *Færøsk Anthologi*. København: S.L. Møllers Bogtykkeri.

- Henriksen, Jeffrei. 1986. *Kvæða- og vísuskrá*. Tórshavn: Føroya Skúla-bókagrunnur.
- Højgaard, H.J. 1977. *Føroysk songløg*. Tórshavn: Føroya Løgting.
- Krenn, Ernst. 1942. *Føroyar-Studien*. Heidelberg: Wörter und Sachen.
- í Króki, Jóannes, og Richard Long. 1968–82. *Sandoyarbók I–II*. Tórshavn: Mentunargrunnur Føroya Løgtings.
- Lenvig, Tummas. 1990 [1979]. “Yrkjarin við Sjógv og Ormurin Langi.” *Varðin* 57: 7–112.
- Luihn, Astrid. 1979. *Føroyskur dansur. Studier i sangdanstradisjon på Færøylene*. Trondheim.
- Lyngbye, Hans Christian. 1822. *Færøiske Qvæder om Sigurd Fofnersbane og hans Æt*. København: Randers.
- Magnussen, Dávur, og Símun av Skarði. 1952. *Kvæði, vísur og táttar*. Tórshavn: Jacobsens bókahandils forlag.
- Marnersdóttir, Malan, og Turið Sigurðardóttir. 2011. *Føroysk bókmentasøga 1*. Tórshavn: Nám.
- Nedrelid, Gudlaug. 2015. Nedskalert færøydans som norsk nasjonsbygging. Forelesning på *Altjóða Kvæðaráðstevnu*, Tórshavn 24.07.2015.
- Oxaal, A. 1998. “Bunaden – stagnasjon eller nyskapning?” I: *Jakten på det norske. Perspektiver på utviklingen av en norsk nasjonal identitet på 1800-tallet*, red. Ø. Sørensen, 141–74. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Patursson, Jóannes. 1924. “Triggjar føroyskar kvæðakempur.” *Norsk Aarbok* 1924: 28–37.
- . 1925. *Føroysk kvæði. Um brögd norðmanna ættarinnar úti og heima*. Oslo: Noregs Ungdomslag.
- Ramsten, Märta. 1994. “Ormen Långe i Sverige.” *Fróðskaparrit* 42.
- Rysstad, Jon Bjørgulvsson. 1924. “Nokre minne frå Færøyanne.” *Norsk Aarbok* 1924: 71–84.
- Rysstad, Jon Bjørgulvsson, og Hylestad Bygdekvinne­lag. *Arven. Setesdals­so­ger og dikt etter Jon Bjørgulvsson Rysstad*. Kristiansand: Hylestad Bygdekvinne­lag.
- Sivle, Per. 1885. “Ormen dan Lange.” *Fedraheimen*, 18.4.1885: 27.
- Thuren, Hjalmar. 1901. *Dans og kvaddigting paa Færøerne*. København: Føroyingafelagið í Keypmannahavn.
- . 1908. *Folkesangen paa Færøerne*. København: FF publications.
- Thuren, Hjalmar, og H. Grüner-Nielsen. 1923. *Færøiske Melodier til danske Kæmpeviser*. København: J. H. Schultz.

EDIT BUGGE

Weyhe, Eivind, og Jóannes í Króki. 2011. *Hentzasavn*. Tórshavn: Fróðskapur.

Øksnes, Ingunn Sørli. 2011. *Tradisjon og Transe. I lys av folkemusikeren Hallvard Torleivsson Bjørgums filosofi og praksis*. Masteroppgave, NTNU.

Abstract

Oula Tryggasons Qvaje, better known in Norway by the name *Ormen Lange* ('the long serpent'), is the oldest literary text written in Faroese where the author is known by name, and where a version of the text exists in the author's own hand. The ballad is therefore a valuable source for the history of Faroese literature and language. The many documented variants of the ballad from different time periods and different places provides an insight into the ballad's changing symbolic value and uses in different cultural contexts.

Ormen Lange is a young ballad with romantic, national and Christian motifs. This article traces *Ormen Lange* and its shifting uses from a living tradition of ballad composition in the early national romantic period in Kollafjørður, to new contexts in Norwegian national construction and Norwegian popular culture. Throughout the years, the ballad has been used in Faroese popular culture, and it has functioned as an expression of culture in the construction of a national identity. In Norway, Per Sivle's translation of the ballad became popular in a new, Norwegian high culture through the dance form *folkeviseleik*, invented by Hulda Garborg. The Norwegian version of the ballad also gained further ground outside the dance during the 20th century in popular culture and in subculture movements.

Edit Bugge
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
Universitetet i Bergen
Postboks 7805
NO-5020 Bergen
Edit.Bugge@uib.no